

Visszaírják, amit Márai Sándor kitörölt

2013 szeptember 05. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

1935 óta csak az olasz olvasók vehették kézbe Márai Sándor leghíresebb regényének, az Egy polgár vallomásainak teljes szövegét. A következő kiadást már jócskán megkurtította Márai, akit rágalmazás miatt a szöveg átdolgozására ítélte a bíróság.

Az író az ítélet által nem érintett részeket is kihúzott a m?b?l, ma sem tudni pontosan, hogy miért.

A magyar és a külföldi könyvkiadás mindenesetre a harmadik kiadásból dolgozott a rendszerváltás után, ezért a legtöbb olvasó valószínűleg most is a csonkolt változatot birtokolja.

„*Krúdy posztumusz, újonnan kiadott könyvét olvasom, Szindbád megtérését. Hasalva olvasom, csillogó szemmel, mint kamaszkoromban Jókait. A halottak mostanában sokat és jól írnak*” – Márai írta ezt Krúdy című esszéjében, és közben valószínűleg nem gondolta volna, hogy maga is sok részben vagy egészen új művet fog publikálni a halála után, amelyeket hasalva olvas majd kései rajongótáborra. Ha posztumusz művekről van szó, az idén mindenképpen Márai soha meg nem jelentetett írása, a Hallgatni akartam jelentette a legnagyobb szenzációt a magyar irodalom piacán. Az Egy polgár vallomásai harmadik részének szánt fejezetek nyár elején jelentek meg. Szere pedig az Egy polgár vallomásainak teljes, csonkítatlan kiadását ígéri a Helikon Kiadó – tudtuk meg Kovács Attila Zoltántól, a kiadó vezetőjétől.

Súlyos irodalomtörténeti mulasztás

1935 óta egyedül az olasz közönség olvashatja teljes kiadásban az Egy polgár vallomásait. Magyarországon eddig az 1940-es, harmadik kiadást vették alapul, amelyet bírósági döntés nyomán dolgozott át Márai Sándor, miután b?nösnek találták az egykori nevel?je, Stumpf György elleni rágalmasban. Emiatt nincs teljes, rendszerváltás utáni magyar kiadása az Egy polgár vallomásainak. Sőt, összesen nagyjából három fejezettel karcsúbb kötetet ismerünk, mint amilyen az eredeti volt, ráadásul a húzások a mű gondosan felépített szerkezetét is szétzilálták. Az irodalomtörténészek körében ismert tény ez, többen publikáltak is róla. Valamiért azonban mégsem kezdeményezte eddig senki az új, teljes magyar kiadás létrehozását, amit Kovács Attila Zoltán súlyos irodalomtörténeti mulasztásnak tart. Konkrét magyarázatot azonban nem tudott adni arra, hogy a könyvkiadás miért nem tért vissza mindeddig a teljes szöveghez.

Márai Sándor

Fotó: MTI

Az Egy polgár vallomásai 1934-ben jelent meg, majd 1935-ben utánn nyomták. A nagy siker mellett durva kritikákat is el kellett viselnie a szerzőnek. Oláh György az Új Magyarországon „freudizmusban, cinizmusban, feleltelenségben és intellektuális nihilizmusban” találta b?nösnek Márai Sándort. Talán ez a kritikai fogadtatás is szerepet játszott abban, hogy az 1940-es harmadik kiadásból végül sokkal több minden kikerült, mint amit a Márai ellen indított eljárásban Stumpf György kifogásolt. A per iratai egyébként az interneten is fenn vannak, a Fischer Alajos–Sarusi Kiss Béla által feldolgozott változat az Irodalomtörténeti Közleményekben jelent meg 2003-ban, az Országos Széchényi Könyvtár honlapján [elérhető](#).

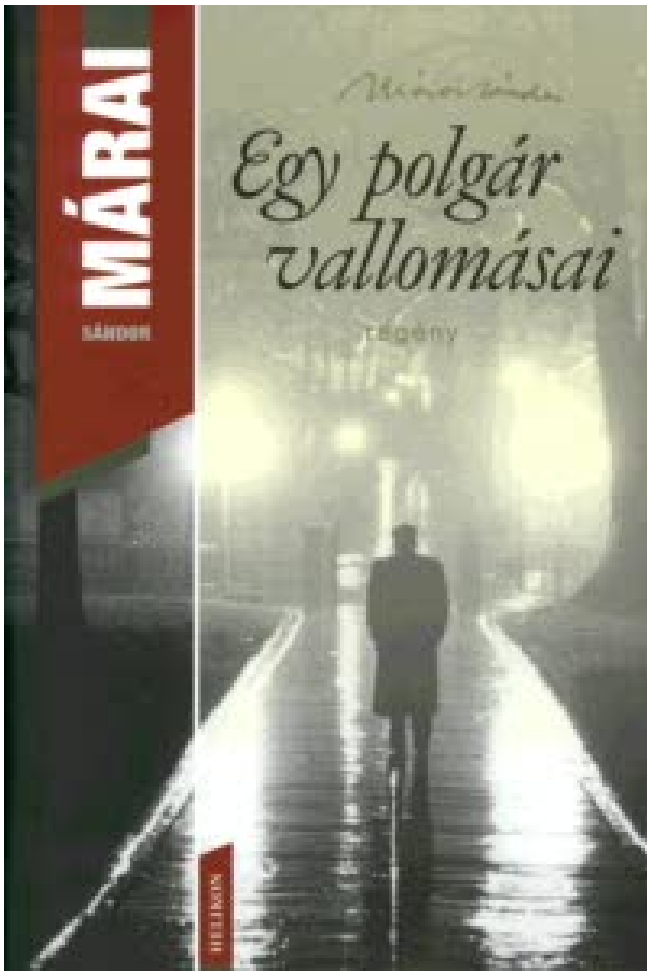
Stumpf György az eljárás idején sátoraljaújhelyi római katolikus plébános és püspöki tanácsnok volt, korábban kassai gimnazista és Márai házitanítója. Az ő magánindítványára indult eljárás a szerző ellen. Stumpf úgy vélte, az író, aki az Egy polgár vallomásaiban szintén számolt be arról, hogy tizenhárom éves fejjel milyennek látta Stumpf nevű instruktorát, rágalmaszt követett el. Márai Sándor hiába érvelt azzal, hogy az Egy polgár vallomásai irodalmi mű, a bíróság Stumpf Györgynek adott igazat. Márai Sándor ötszáz pengő pénzbüntetést kapott, és ezerötszáz pengő kártérítést ítélték meg Stumpfnek, ráadásul a bíróság a kérdéses rész átdolgozására kötelezte a szerzőt.

Sokat publikálnak a halott írók

Tény, hogy Márai nem volt nagy véleménnyel a nevel?jéről. Az inkriminált részletekben azt írta róla, hogy maga volt „az ösztöndíjas tehetségtelenség”, és hogy „tompá érzéketlenséggel mászott előre a paraszti sorból az intellektuális számléltrán”. Ha az eredeti Egy polgár vallomásait visszaemlékezésékként olvassuk, akkor a kamaszodó Márai viselkedését sem lehet éppen nemesnek nevezni. A regényben például az derül ki, hogy pusztán heccből a nevel?vel pucoltatta ki a cip?jét – éreztetve, hogy csak cseléd a háznál –, miközben az fél órája könyörgött neki, hogy legyen szíves végre kimászni az ágyból. „Stumpf együgyű volt és szorgalmas; gy?löltem, mert én meg okos voltam és fert?zött, lusta és korlátlan” – írja Márai, aki az instruktor jellemzésekor nem riadt vissza az egészen intim részletektől sem. „Stumpf valószínűleg éppen úgy onanizált, mint Ödön, mint én, s mint az osztály s az évjártat valamennyi tagja; de szenvedélyét hisztérikus félelemmel s szégyenkezéssel titkolta...”

– Ödönre (egy ismerős család gyermeke) vonatkozó részeket is kihúzott az új kiadásból Márai. Utólag cenzúrázott a kollégiumi élettel kapcsolatos visszaemlékezéseket, a családdal és az iskolatársakkal kapcsolatos részeket és néhány, a zsidóságra vonatkozó megjegyzést is – mondta a kiadóvezető. Szerinte így már nyugodtan beszélhetünk a mű csonkolásáról, hiszen összességében több mint három fejezet hiányzik az Egy polgár vallomásainak legtöbbek által ismert kiadásából. Csonkítatlan szövege csak azoknak az olvasóknak lehet, akik az 1934-es vagy 1935-ös kiadások valamelyikét birtokolják, esetleg olaszok – az olasz könyvkiadás ugyanis az első és nem a harmadik kiadást vette alapul. Kovács Attila Zoltán elmondása szerint ezzel a nemzetközi piacon is egyedül van Itália.

Az ítélet csak a Stumpf Györgyre vonatkozó részek átdolgozását írta elő a szerzőnek. A Márai-naplókban, ahonnan ilyen esetekben a kutatók általában meríteni szoktak, nincs utalás arra vonatkozólag, hogy mik lehettek az öncenzúra szempontjai. Talán újabb perek? Tartott Márai, de lehetséges az is, hogy a pereskedés nyomán egyszeresen felülvizsgálta saját álláspontját, s úgy döntött: jobb, ha az utókor nem szerez tudomást a család titkairól vagy arról, hogy a kamaszkori szexuális öntudatra ébredés hogy nyilvánult meg egy fiúiskolában.

A tapintatból hozott döntés egyébként nem állna távol az írótól. Az eredetileg az Egy polgár vallomásai harmadik részének szánt írásokat naplója tanúsága szerint azért nem jelentette meg az emigrációban, mert az Anschluss utáni magyarországi helyzet kritikáját („a magyarság vádiratát”) nem akarta külföldi olvasók kezébe adni. A kötet így kiadatlan maradt idén júniusig, ekkor jelentette meg a Helikon Kiadó Hallgatni akartam címmel. A teljes Egy polgár vallomásai 2017-essel – várhatóan októberben – lát napvilágot a kiadónál, ezt követi majd a Szabad Európa Rádió számára írott Márai-jegyzetek gyűjteménye és az író irodalmi levelezése, várhatóan a júniusi ünnepi könyvhéten. A Helikon Kiadó Bánffy Miklós utolsó könyvének kiadására is készül a közeljövőben, így valószínűleg jövőre is sokat publikálnak majd a halott magyar írók.

DR. DRÁBIK JÁNOS
100 ÉVVEL TRIANON UTÁN
DVD A trianoni gyalázaatról tabumentesen

„Egy film amelyet minden
magyarnak látnia kell”

Ajánló